

Digitalisering av kulturgravar på Lilla Malmas kyrkogård

Annabelle Granat
Henny Kuc Söderberg
Helena Wallin

VT25
Högskolan i Borås

1. Inledning

Under vårterminen 2025 har en nystartad grupp för kursen “Digitalisering för bevarande och tillgänglighet” på Borås högskola bedrivit ett projektarbete med fokus på att digitalisera något med utgångspunkt i kulturhistoria. Medlemmar i gruppen är Annabelle Granat, Henny Kuc Söderberg och Helena Wallin.

Rapporten inkluderar inledning med bakgrund, digitaliseringsprocessens olika delar, analys och avslutande reflektion. Vi fick upp intresset för gravvårdsinventering och digitalisering via en av gruppens syskon som jobbar med det. Därifrån närmade vi oss ämnet och fick ta del av nedskrivna personporträtt vid ett besök till Lilla Malmas kyrka i Södermanland. Det gjorde oss nyfikna och vi kände direkt att den informationen borde göras tillgänglig och bevaras. Vid projektets start fanns den informationen väl undanstoppad i en pärm med handskrivna kopior på ett kontor i kyrkans lokaler. Nu finns elva av dessa både tillgängliga och bevarade för alla. I synnerhet för de som bor i närheten och de som är intresserade av historia och släktforskning.

Vårt projekt är ett kritiskt digitaliseringsprojekt. Det betyder att vi går djupare i detaljer och att resultatet liknar originalmaterialet så långt som möjligt. Digitaliseringens potential finns i den digitala resursens status och hur den används gentemot källdokumentet som digitaliserats. Reproduktionens relation med källdokumentet villkoras av digitaliseringsprocessen (Björk, 2015. s.28). Dahlström (2009) menar att kritisk digitalisering är ett förhållningssätt där kvalitet sätts framför kvantitet och koncentrationen läggs på en mindre mängd noga utvalt material, mer tillagd metadata och försiktighet vid hantering av originalmaterial. Det är mer kostsamt och resurskrävande med kvalitativ/kritisk digitalisering än så kallad massdigitalisering eller kvantitativ digitalisering. Här ligger fokus på en större mängd material som snabbt ska göras tillgängligt för en bred användarkrets. Dahlström (2009) pekar i sin text på att bibliografisk och grafisk kvalitet förbises vid den kvantitativa digitaliseringen och att den metoden behandlar originaldokumenten oförsiktigt. Ett exempel på massdigitalisering är Google books. I deras digitala bibliotek finns många digitala böcker men också många slarvfel till exempel i form av dåligt ljus, bortfallen text eller felroterade sidor. Sådana felsteg vill vi undvika med fokus på kvalitet istället.

2. Bakgrund

Gravanordningar med bedömningen att ha ett kulturhistoriskt värde räknas som fast anordning vid en begravningsplats. Kulturmiljölagen omfattar dem med tillståndsplikt både kategorin som räknas som “kulturhistoriskt mycket värdefulla” och “kulturhistoriskt värdefulla”. De ska föras upp på en speciell förteckning som bör beslutas av kyrkorådet. Till dessa kategorier hör även att gravvårdarna är från medeltiden till mitten av 1800-talet. Kännetecken är att de har stor betydelse för helhetsmiljön, konst/stilhistoriskt värdefulla, tidstypisk dekor eller att de är tekniskt/hantverksmässigt värdefulla. Senare gravvårdar kan ingå om det kulturhistoriska värdet är kopplat till en person av historisk betydelse, har ett sällsynt/historiskt yrke eller berättar om en specifik händelse (Länsstyrelsen Södermanland, 2023). De gravvårdar vi valt ut har inte alla krav på kulturhistoriskt värde såsom Länsstyrelsen Södermanland beskriver. Vi beskriver urvalet mer ingående i metoddelen.

Vi har tagit del av information och fått inspiration från ett stort digitaliseringsprojekt på en kyrkogård i Rom. Kyrkogården heter “The Non-Catholic cemetery for foreigners in Testaccio, Rome” ofta kallad “The Protestant cemetery”. Många viktiga berömda personer, kanske flest i världen, med mer än 50 nationaliteter finns begravda här (<https://cemeteryrome.it/about/about.html>). Det vi framför allt haft nytta av är TEI-kodningen från deras Github-sida över digitaliseringen av gravarna. I deras digitalisering hade varje grav ett eget TEI-dokument. Digitaliseringsprojektet i Rom är äldre vilket gör att TEI-koden behöver justeras något för att få den validerad i Oxygen (<https://github.com.sebastianraths/Protestantcemetery>).

3. Syfte

Syftet med denna digitalisering är både att tillgängliggöra samt bevara informationen om kulturgravarna med beskrivningar av de gravsatta personerna. Det finns flera anledningar till att digitalisera gravar och dess gravvårdar. Även om gravvårdar ofta tillverkas i beständigt material utsätts de för stor väderpåverkan. Texten på gravvården kan då bli otydlig/oläslig. De gravar vilka klassas som kulturgravar vårdas för framtiden, medan de gravar som saknar gravrättsinnehavare återlämnas till kyrkogårdsförvaltningen och gravvården tas då bort. Gravvården kan även återanvändas och inskriptionen/relieftexten ersättas med en ny. I dessa fall är digitaliseringen kanske ännu viktigare. Detta då det är den enda möjlighet som finns för att ta del av gravens utformning och inskription/relieftext i framtiden.

4. Metod

I följande avsnitt presenteras våra metoder och urval, samt motiveringar för dessa.

4.1 Projektsamarbete

Under vårt projektarbete har vi haft kontinuerliga möten, minst ett per vecka, där vi diskuterat det tidigare och det kommande arbetet i projektet. Alla beslut har tagits gemensamt eller så har gruppen gemensamt beslutat att lämna mandat för vissa beslut. Under dessa möten har vi även diskuterat hur vi vill genomföra respektive område och huvudansvaret för olika områden har delats upp. Exempelvis diskuterades utgången av första fotograferingen i gruppen inför nästkommande och mer slutgiltiga fotograferingen. Alla har varit delaktiga inom alla områden, även om huvudansvaret legat på en eller två personer. Vi har varit mycket noggranna med uppdateringar, ibland dagligen, om vad som har genomförts i projektet. För det skapades en gruppchatt där vi också kunde ta snabba beslut om det behövdes. Allt genomfört arbete har redovisats och diskuterats i gruppen gemensamt och rapporten har haft ett gemensamt dokument där alla har varit delaktiga.

Tidsestimering för projektarbetet		
<u>Område</u>	<u>Huvudansvarig</u>	<u>Tid i mantimmar</u>
TEI	Helena	Ca 25 timmar
Transkribering	Henny	Ca 10 timmar
Korrekturläsning	Annabelle + Helena + Henny	Ca 15 timmar
Rapport + informationssök	Annabelle	Ca 50 timmar
Fotografering	Helena + Henny	Ca 16 timmar
Redigering + metadata	Helena	Ca 15 timmar
Gruppmöten (inkl handledarmöten)	Annabelle + Helena + Henny	Ca 50 timmar
Hemsida	Henny	Ca 25 timmar

Tabell 1: Tidsestimering av projektarbetet för respektive gruppmedlem

Tabellen är uppdelad i tre delar, *område*, *huvudansvarig* och *tid i mantimmar*. *Område* består av de olika arbetsmomenten vilka vi har genomfört under projektets gång. *Huvudansvarig* består av den eller de vilka har haft det primära ansvaret för området. Däremot har alla varit delaktig i alla delar. *Tid i mantimmar* är en tidsuppskattning av hur många timmar per person som har lagts på ett område. Litteraturinläsning, Boråsträffar och dylikt som är allmänt för kursen har utelämnats.

4.2 Urval

Vårt uppdrag kommer från Lilla Malmas församling i Malmköping. Efter ett inledande möte med församlingens kyrkoherde, Eva Karlsson, beslutades att kulturgravar med tillhörande porträttbeskrivning var ett intressant projekt för gruppen att digitalisera. Det innebar att fotografera och digitalisera kulturgravar utifrån tidigare vaktmästare Rolf Oskarssons definition samt transkribera hans handskrivna dokumentation av de gravsatta. Rolf har sammanställt information utifrån muntliga berättelser, uppgifter från hembygdsgården och

tidningsurklipp. Vid vår första inledande fotograferingen av gravarna påträffades Rolf Oskarsson på kyrkogården. Han berättade då att kulturgravsinventeringen gjordes 2003. Idag sitter Rolf Oskarsson med i kyrkorådet i Lilla Malma församling. Församlingen har enbart kopior av hans beskrivningar och det fanns ingen anledning att bevara och dokumentera dessa kopiers utseende och utformning. Därför scannades kopiorna in utan krav på hög bildkvalitet och därefter transkriberades de av oss.

Utifrån en stor mängd information om de gravsatta gjorde vi ett urval om vilka gravar vi skulle koncentrera oss på. Vi valde de äldsta gravarna och de som det fanns mest dokumentation om. Detta resulterade i ett urval av elva stycken. Cowick (2012, s 12) rekommenderar att urval grundas på att objekten utvärderas först. Urvalet ska göras med fokus på dess värde, skick, efterfrågan, etiska frågor och tillgänglighet. Vi bestämde oss för att vara konsekventa i urvalet och endast välja de gravar där vi fått en längre beskrivning av personen/personerna samt att de avlidit före 1940 med tanke på GDPR. Vi tog även hänsyn till det faktum att rapporten ska läggas upp på Github som är öppen offentligt om man inte betalar en avgift. Vi har även valt ett objekt vilket är en minnesskylt samt en gravkulle med tanke på dess historia. Manžuch (2017, s. 8) förklarar att balansen mellan att tillgängliggöra materialet för allmänheten och att skydda omnämnda personer är avgörande att upprätthålla. Särskild hänsyn behöver tas utifrån hur de känsliga uppgifter behandlas eller om det finns referenser till andra personer.

Vi hade första träffen med vår rådgivare, Wout Dillen, för projektet i Borås där vi fick tips om upplägg för arbetet. I Borås fick vi goda råd av Emma Anderberg inför fotograferingen.

En gemensam plattform för redigerbara anteckningar upprättades under mars i form av Google Docs och därefter användes även Github.

4.3 Bildfångst och redigering

En första fotografering på kyrkogården gjordes i början av april 2025. Den första fotograferingen var högst experimentell för att lokalisera vårt urval, öva på att använda utrustningen och se hur olika väderstreck kan påverka utfallet av fotografierna. Uppdragsgivaren hade inga särskilda krav för bilderna.

Efter första fotografering granskades bilderna gemensamt i gruppen och urvalet diskuterades på nytt. Beslut togs att bibehålla vårt ursprungliga urvalskriterium. Det innebär alla gravar

med gravsatta personer som avlidit innan 1940, då vi inte behöver ta hänsyn till GDPR, och som även har en mer omfattande beskrivning av Rolf Oskarsson. Även beslut gällande utrustning och fotografering togs. Då bilderna från första fotograferingen visade att de bilder tagna med stativ gav större skärpa beslutades att alla bilder, där det är möjligt, ska tas med stativ. Stativet hade också ett inbyggt vattenpass och beslut togs att bilderna skulle tas i våg så att de återger gravvårdarnas verkliga lutning. För att få ett liknande perspektiv på alla gravvårdar beslutades också att fotografera vinkelrätt mot gravvårdens mitt. Det här var inte möjligt för de gravvårdar som var väldigt stora samt de gravar som fotades ovanifrån. Alla stående gravvårdar skulle fotas framifrån samt snett från sidan, en närbild på inskription eller relieftext skulle också tas. Inför första fotograferingen fanns förslag att fota inskription/relieftext snett för att se djup/höjd. Det valdes dock bort då dessa foton inte återgav det här på ett tillfredsställande sätt och uppdragsgivaren inte hade några krav på att det skulle dokumenteras. Då ingen i gruppen har djupare kunskaper inom fotografering beslutades att fotograferingen skulle ske i kamerans automatiska läge. Då det var soligt under den första fotograferingen tog vi beslut att den andra fotograferingen skulle ske i mulet väder för att undvika större skuggor och kontraster.

Diskussion fördes om vi skulle försöka fånga gravarnas storlek med hjälp utav ett referensföremål. Beslut togs att inte genomföra det då uppdragsgivarna inte var intresserade av att återge storlek eller volym på gravvårdarna. Därför mättes heller inte gravvårdarna, vilket skulle ha kunnat vara intressant att dokumentera för framtiden. Även färgreferens valdes bort, då korrekt färgåtergivning av gravvårdarna inte var relevant för uppdragsgivaren. Sammanfattningsvis beslutades inför den andra fotograferingen att den skulle ske i mulet väder med autointställning och stativ med inbyggt vattenpass, bilderna skulle tas i våg och vinkelrätt mot gravvårdens mitt där det är möjligt. Referensföremål för storlek samt färgreferens valdes bort.

Den andra fotograferingen genomfördes i mitten av april 2025 enligt gruppens gemensamma beslut efter första fotograferingen. Inga större avvikelser gjordes. De liggande gravstenarna fotades utan stativ och vattenpass ovanifrån. Några stenar tvättades av på grund av naturligt förekommande föroreningar och fotograferades efter att de torkat. Fotograferingen genomfördes med Nikons digitalkamera D3200 och lins 18-55 mm/3.5-5.6G. Bilderna togs i Nikons RAW-format NEF (Nikon electronic format). Upplösningen på bilderna var då 300 dpi och storleken 6016 x 4000 pixlar. Färgprofilen sRGB användes till bilderna. Bilderna togs

i RAW-format då det lagrar rådata och rekommenderas vid bildbehandling (Deutsche Forschungsgemeinschaft, 2013, s. 17).

Urvalet av bilderna gjordes gemensamt via zoom. Bilderna öppnades i programvaran NX Studio (https://downloadcenter.nikonimglib.com/es/products/564/NX_Studio.htmlstudio). Detta är Nikons egen programvara som är utformad för visning, bearbetning och redigering av bilder. Bilderna exporterades sedan från NX Studio till Gimp i Tiff-format. Bilderna blev då väldigt stora, uppemot 200 MB, och det var svårt att ladda upp dessa i Github. Beslut togs då att bevara bilderna och tillgängliggöra dem via Github i Nikons eget RAW-format NEF. Majoriteten av bilderna redigerades och exporterades i JPG-format (90 procent kvalitet, all metadata överfördes också), därefter laddades även dessa upp i Github för eventuell publicering via hemsidan. JPEG är kompatibelt med de flesta webbläsare och alla operativsystem ges åtkomst till det (FADGI. 2023, s. 120).

4.4 Textkodning

TEI användes (Text Encoding Initiative) för att koda materialet i samband med digitaliseringen. Den primära motivationen för TEI var att utveckla riktlinjer som skulle tillåta projekt att dela textuell data och teorier om den samt driva på utvecklingen av vanliga verktyg. Att utveckla ett sådant språk för all mänsklig nedskriven kultur, alla disciplinära perspektiv med de objekten och många teorier var en svår uppgift. Målet var att låta forskare utbyta information (Renear, 2004). Björk (2015, s. 38) beskriver TEI som att digitala och fysiska dokument bidrar till varandra då det digitala formatet bidrar till strategier för sökning och att samlingarna får mervärde.

Gemensamt togs beslutet att göra en sammanhållen TEI-kod för hela projektet istället för att tilldela varje enskild grav ett eget TEI-dokument. Grunden till valet var att de beskrivna gravarna och gravsatta personerna (Oskarsson, 2003) då kunde inkluderas i samma TEI-dokument som digitaliseringen av själva gravarna. TEI-kodningen börjar därför med transkriberingen av Rolf Oskarssons beskrivningar av gravarna och de gravsatta. Därefter presenteras varje grav och transkriberingen av dess gravvårdar i separata TEI-element, med hänvisningar till den eller de personer som är gravsatta i respektive grav.

TEI-kodningen från digitaliseringen av den protestantiska kyrkogården i Rom (<https://github.com/sebastianraths/Protestantcemetery>) studerades och användes som övergripande mall för vår digitalisering av gravarna och gravvårdarna. Då denna digitalisering är äldre krävdes lite justeringar i TEI-koden. Vi har använt TEI guidelines (<http://www.tei-c.org/Guidelines/P5/>) för vägledning i arbetet med TEI-kodningen. Flertalet TEI-element togs bort då vi inte skulle beskriva volym och storlek på gravvårdarna samt beskriva den exakta lokaliseringen på kyrkogården. Valideringen av TEI-filen skedde i Oxygen.

4.5 Transkribering

Av de elva gravarna och minnesmärken som valdes ut transkriberades därefter deras respektive porträtt. Dessa var skrivna för hand av tidigare kyrkogårdsvaktmästare Rolf Oskarsson år 2003. Utifrån DFG är transkribering en godkänd metod när det gäller bland annat handskrivna texter (Deutsche Forschungsgemeinschaft, 2013, s.7). Även då det var kopior gick texterna att tyda utan större problem. Handstilen var tydligt läsbar och texten efterliknades noggrant för att vara så nära dokumentet som avtecknades som möjligt. När Oskarsson exempelvis har stavat ett ord fel, strukit under något eller missat en punkt har detta inkluderats i vår transkribering. Vi har däremot inte lagt någon större vikt i styckeindelningar. Detta då det förekommer en mängd hybridstycken och styckeindelningar, vilket rent visuellt inte blev tillfredsställande när vi överförde det till vår webbplats. Vi lade vikt på att få ett korrekt innehåll istället.

Efter transkriberingen korrekturläses texten av en annan gruppmedlem för att fastställa validiteten. Om grav 466-477, ordningsmannen Victor Frendin, fanns två snarlika texter nedskrivna av Oskarsson. Utifrån DFG ska dubletter undvikas vid transkribering (Deutsche Forschungsgemeinschaft, 2013, s.12). Den ena texten valdes därför bort för att inte ha dubletter. Porträttet valdes då det, utöver information om Frendins liv, också innehöll information om två urnor som tidigare funnits vid graven.

4.6 Metadata

Det digitala objektet behöver enligt Cowick (2012, s. 35) ha metadata inbäddat i antingen objektet självt eller lagrad separat med koppling till objektet det beskriver. Alla bilder i detta projekt har inbäddad metadata. Då NX Studio tillåter att metadata skrivs in direkt i RAW-filen användes denna metod för att skapa den beskrivande metadatan, det vill säga

informationen om själva gravstenarna. Den tekniska och en del av den administrativa metadata genererades automatiskt via kameran när bilden togs, som till exempel all information om kameran och dess inställningar. Annan administrativ metadata som t.ex. var fotot togs skrevs in manuellt. När bilderna exporterades som JPG valdes att metadatan fortsättningsvis också ska finnas inbäddad i fotot.

4.7 Tillgängliggörande

Representationsrätt refererar till hur källdokumentet visas efter digitaliseringsprocessen enligt Björk (2015). Transmission refererar till hur ett källdokument överförs till ett måldokument för bevarande och access. Det är kontexten och inte digitaliseringsprocessen i sig som har en intention. Digitaliseringsprocessen refererar till överföringsmetoder som använder digital teknologi för överföring av analoga informationsinnehåll till digitalt, binärt kodat format (Björk, 2015, s.44-45). För tillgängliggörande skapades en webbplats med enkel HTML i Oxygen. XSL-transformationer användes inte då TEI-koden är avancerad. På startsidan syns ett urklipp ur Oskarssons anteckningar, transkribering av dessa samt information om projektet. På sidan två finns ett fotografi per grav samt graven transkriberad under. På sidan tre finns Oskarssons anteckningar transkriberade. Varje fotografi har sitt gravnummer som klickbar rubrik. Klickar användaren på en rubrik till gravfotot förs hen till sidan nummer tre där tillhörande personbeskrivning finns för samma grav. Detsamma gäller åt andra hållet, klickar användaren på den klickbara rubriken till transkriberingarna förs hen till relevant foto på sidan två. En beige bakgrund med tillhörande rutor i annan beige nyans användes för att ge känslan av gammalt papper. Syftet med hemsidan är att tydligt visa ett urval av våra fotografier, Oskarssons transkriberade text och hur dessa är sammanlänkade. HTML-koden är rudimentär i sin natur då fokus låg på att skapa en funktionell webbplats för tillgängliggörande snarare än en tillfredsställande semantik. Den fungerar via Github när någon klonar vår sida.

5. Analys

I följande avsnitt analyseras de beslut vilka har tagits utifrån digitaliseringsprojektet.

5.1 Etiska avväganden

För att ge en viss distans mellan vårt urval och eventuellt efterlevande till de gravsatta valde vi år 1940 som brytpunkt i vårt urval, detta för att skydda integriteten för de efterlevande.

Detta val är i linje med forskningsetikens princip att respektera privatliv och integritet (Vetenskapsrådet, 2017, s.12) även i historiska sammanhang. Digitalisering av historiskt material, särskilt när det berör gravsatta, kan vara ett laddat område. Då gravstenarna och information om personerna tillgängliggörs online är det viktigt att inte vara värderande och att istället söka ge en så sanningsenlig bild som möjligt.

5.2 Kvalitet och kvantitet

Gravarna är digitaliserade sedan tidigare med lägre kvalitet och i en annan kontext. Avsikten var att användas för identifikation och enbart intern användning inom församlingen. Denna digitalisering kan vara av större intresse för allmänheten då gravarna även sammankopplas med ett personligt porträtt. Användarna kan exempelvis vara efterlevande till de gravsatta som vill släktforska, forskare som vill digitalisera ytterligare kulturgravar och även nyfikna från bygden.

Vårt mål har varit att utifrån ett mindre urval visa gravstenarna, eventuellt tillhörande gravram, staket, mur eller dylikt samt tillgängliggöra personporträtten. Vi har inte digitaliserat information om storlek på gravarna och därför inte fotograferat med något referensföremål. Inte heller djup eller höjd på inskription eller relieftext var relevant för oss att dokumentera. Då flera gravar innehöll många gravvårdar, detaljer och utsmyckningar skulle en digitalisering kunnat göras mer ingående. Eftersom vår uppdragsgivare var tydliga med vad som var viktigt att dokumentera har vi digitaliserat efter deras behov.

I det här fallet består vår samling av de gravar Rolf Oskarsson valt ut som kulturgravar och därefter gjort vårt urval. En möjlighet är också att se alla gravar på kyrkogården som en del av samlingen. Samlingen förändras då över tid eftersom det tillkommer nya och de utan gravrättsinnehavare lämnas tillbaka till kyrkogårdsförvaltningen. Gravarna är idag ordnade efter gravnummer på kyrkogården, gravnumren är dock inte beständiga utan kan förändras genom åren. Vi har därför valt att ge gravarna unika nummer. De befintliga gravnumren finns dock fortfarande dokumenterade i TEI-dokumentet.

5.3 Den digitala resursens funktion

Det är en stor skillnad på att se en tre meters gravsten framför sig i jämförelse med att möta bilder av den på en datorskärm. Dock viktigt för bevarandet då exempelvis grav nr 376-377 redan börjat vittra sönder. Hur pampig en gravsten än må vara kommer den förr eller senare

att brytas ned. Då är det tacksamt för efterlevande och framtida forskare att digitalisering av föremålen har genomförts. Syftet med att digitalisera gravstenar är bland annat för att alla inte har möjlighet att besöka kyrkogården fysiskt. Om någon vill släktforska kan de göra det utan att se originalet, vilket är särskilt praktiskt om du bor långt ifrån det fysiska objektet. I vissa fall kan bilderna även ersätta originalet då gravstenar kan tas bort och graven återanvänds. Med tiden vittrar text sönder, vilket gör att de blir svårare att tyda. Genom digitalisering kan inskriptionen på stenen bevaras.

Milekic (2007, s. 385) påtalar hur en kan använda digital media i kulturarvsinstitutioner. Kulturarvsmaterial har en tendens att konserverade, bevarade och skyddade och det minskar möjligheten markant för att kunna interagera med den. Om en binder abstrakt information till påtagliga upplevelser kan en lära sig mer effektivt enligt honom. Milekic (2007, s. 371) menar med påtagliga inte bara genom beröring utan alla sinnen samt rörelser. En kan utan större svårighet med programmering skapa en browser som är specialanpassad för att tillgå och interagera med kulturarvsinformation och göra den mer användarvänlig. Teknologin och mjukvaran som möjliggör stöttning av det multimediala finns redan. Multimediala interaktioner är haptisk information, till exempel kropps rörelser och beröring, gester och röstigenkänning (s.382). Det är intressant att ställa sig frågan om hur ett liknande projekt som vårt kan se ut i framtiden. Kanske skulle det nästan vara möjligt att ta på den söndervittrade och borttagna gravstenen trots allt. Tänk om kyrkogården i Rom blir nästan verklig att besöka virtuellt och intresserade från hela världen kan få möjlighet att uppleva den.

5.4 Förslag på framtida forskning

För framtida forskning kan samtliga kulturgravar fotograferas för att bevaras digitalt. Det går även att skapa en mer detaljrik databas där gravarna fotograferas mer ingående med dess inskriptioner, olika typer av staket, materialval och liknande. Detta är främst intressant ur en historisk synvinkel. Rolf Oskarssons handskrivna anteckningar kan även transkriberas i sin helhet för att bevara historien om bygden. Är någon intresserad av genusperspektiv i en historisk synvinkel går det att forska i faktumet att det främst är män som är dokumenterade vid den här kyrkogården.

Dahlström (2011, s. 105) diskuterar huruvida bibliotek och arkiv ska se och referera till sina digitaliseringsprojekt som slutprodukter som lämnas över till slutanvändarna. Dahlström undrar över hur det skulle vara om digitaliseringsproducenterna såg projekten som

startprodukter och verktyg. De skulle behöva fokusera mer på att visa folk vad en kan göra med de digitala resurserna. För vårt projekt är inte bibliotek eller ett arkiv uppdragsgivare, men väl en kulturinstitution. Vår förhoppning är att vårt material ska ge någon inspiration att fortsätta arbetet inom området.

5.5 Bevarande och framtidsperspektiv

När efterfrågan flyttas till digitala resurser återvänder användare nästan aldrig till källdokumentet menar Conway (2015). Conway (2015) anser att det är tydligt att inte information existerar för majoriteten av användare om det inte finns digitaliserat. I vårt fall kommer lilla Malma kyrka att dela vår webbplats på sin hemsida för att intresserade ska kunna ta del av den. Det här skapar förutsättningar till ett långsiktigt bevarande, särskilt om de väljer att arbeta vidare på det.

Antingen arbetar arkiv aktivt med digitalisering eller så önskar de göra det. Enligt Björk (2015, s 1) integreras digitalisering alltmer i samlingarna i kulturarvssektorn. Det påverkar interaktionen med kulturarvsmaterial. Nuförtiden finns ofta kultur och information tillgänglig på nätet vilket medför att kulturinstitutioner får omvärdera hur de når användarna. Tidigare ansåg konsthistoriker enligt Walsh (2007, s. 30) att det som inte dokumenterades i deras bildsamlingar eller böcker inte var så viktigt. Nu säger konsthistorikernas elever att om det inte finns digitalt så existerar det inte. Görs kulturarv tillgängligt online går det att vägleda intresserade till de fysiska samlingarna, menar Walsh (2007). Vårt projekt kan förhoppningsvis locka några intresserade att lära sig mer om lokal kulturhistoria eller göra släktforskarna aningen klokare.

Terras (2019) beskriver att den digitala informationsmiljön har ändrats mycket. Nu går det att dela och återanvända data som skapats och levererats fler gånger. Öppet tillgänglig kulturarvsdata kan påverka andra institutioner att göra likadant med sin data (Terras, 2019, s. 747-748.). För vårt projekt har vi skapat en enklare webbplats med hjälp av HTML i Oxygen där vi använde oss av inline CSS istället för stylesheets, vilket annars rekommenderas av DFG (Deutsche Forschungsgemeinschaft, 2013, s. 4). Detta då vi inte använde oss av XSL-transformationer för att vår TEI-kod är komplex i förhållande till hur hemsidan framställs. Vid enstaka tillfällen har
-elementet använts även i vetenskap om att detta bör undvikas för semantikens korrekthet. De undantag vilka har använts för elementet är bland annat när styckesindelning har kopierats från transkriberingen eller för extra klarhet.

Exempelvis i personbeskrivningen för grav nr 367-368 har det i originaltexten missats en punkt i slutet av näst sista meningen, för klarhet kring var nästa mening börjat har br använts. Syftet har varit att utifrån vår bristande tekniska kompetens skapa en kod för en funktionell webbplats för tillgängliggörande. Utifrån transparensen i våra valda plattformar (GitHub + HTML) är tröskeln låg inför framtida forskning, vilket även förespråkas av DFG (Deutsche Forschungsgemeinschaft, 2013, s. 8–9).

Syftet för bevarandet av kultureresurser är att möjliggöra framtida användning enligt Smith (2007). En pålitlig och fullständig registrering av det förflutna är viktig för spår av handlingar, händelser och tankar för det som hänt före vår tid. Den står som underlag för humanistisk undervisning och forskning. I den digitala eran är det nödvändigt att kunna verifiera om det digitala objektet är användbart genom att kontrollera att det är fullständigt och autentiskt för att minska risken för informationsförlust. I vårt projekt har vi varit ytterst noggranna med att det går att spåra våra digitala steg, för dem som eventuellt forskar i vårt område i framtiden. En fortsättning på projektet kan vara att digitalisera alla Oskarssons anteckningar med tillhörande fotografier. Det skulle uppskattningsvis ta halva tiden som det nuvarande projektet.

6. Slutsats

Vår projektgrupp har fått möjlighet att vara en del av bevarandet och tillgängliggörandet av den kulturgravsinventeringen Rolf Oskarsson gjorde under 2003. Församlingen har visat intresse för att fortsätta vårt digitaliseringsarbete och även tillgängliggöra den via sin hemsida då det kan finnas stort intresse från olika aktörer att ta del av informationen som till exempel ättlingar, historiker, släktforskare och hembygdsföreningar.

Under historiens gång har gravar återlämnats till kyrkogårdsförvaltningen utan att dokumenterats eller digitaliserats. Det finns inte någon möjlighet att få tillgång till information om dessa. Denna digitalisering möjliggör att gravarna och deras gravvårdar finns bevarade för framtiden. Vi har också reflekterat över de intressanta historier om de gravsatta som finns nedtecknade av Rolf Oskarsson. Om de inte digitaliseras finns det ingen större möjlighet att ta del av dem. Detta projekt är unikt då personbeskrivningar digitaliseras tillsammans med graven för individen. Det ger ytterligare en dimension i digitaliseringen och länkar egentligen ihop två olika digitaliseringar; Rolf Oskarssons anteckningar och

gravarna/gravvårdarna.

Det finns fördelar med att alla personbeskrivningar och gravar ligger i samma TEI-dokument och det är bara att fylla på med information om församlingen vill fortsätta digitaliseringsarbetet. Det riskerar dock att bli ett väldigt omfattande dokument. Det finns anledning att se över strukturen och dela upp arbetet i flertalet dokument om digitaliseringsarbetet fortsätter och det blir en stor mängd gravar. Avslutningsvis utger projektet en bra grund för eventuellt fortsatt arbete. Samtidigt är projektet i sin helhet även den ändamålsenlig, om än i mindre skala.

7. Referenser

Björk, L. (2015). *How reproductive is a reproduction? Digital transmission of text-based documents*. University of Borås.

<http://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:860844/INSIDE01.pdf>

Conway, P. (2015). Digital transformations and the archival nature of surrogates. *Archival Science*, 15, 51-69.

Cowick, C. (2018). *Digital Curation Projects Made Easy - A Step-by-Step Guide for Libraries, Archives and Museums*. Rowman & Littlefield.

Dahlström, M. (2009). Kritisk digitalisering. IN. D. Lund et al. (Red.) *Fra samling til sampling: digital formidling af kulturarv* (s. 171-191). Multivers.

Dahlström, M. (2011). Editing libraries. C. Fritze, F. Fischer, P. Sahle & M. Rehbein (Hrsgg.), *Bibliothek und Wissenschaft. Vol. 44: Digitale Edition und Forschungsbibliothek*. Harrassowitz. 91-106.

Deutsche Forschungsgemeinschaft, (2013). *DFG Practical Guidelines on Digitisation*. [https://www.dfg.de/resource.blob/176110/76abec10bdc30b41f18695145003d6db/12-151-v1216-en-data.pdf](https://www.dfg.de/resource/blob/176110/76abec10bdc30b41f18695145003d6db/12-151-v1216-en-data.pdf)

Federal Agencies Digital Guidelines Initiative (FADGI). (2023). *Technical Guidelines for Digitizing Cultural Heritage Materials - Third edition*. <https://www.digitizationguidelines.gov/guidelines/digitize-technical.html>

ICCROM (the International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property). (2005). *The non-catholic cemetery in Rome*. <https://cemeteryrome.it>.

Länsstyrelsen Södermanland. Kulturmiljöenheten. (2023). *Vård- och underhållsplaner för begravningsplatser, gravvårds-inventeringar och trädvårdsplaner*. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.51ffc12418529b39b73a5dbf/1674046135080/VoU%20begravningsplatser,%20gravv%C3%A5rdsinventeringar%20och%20tr%C3%A4dv%C3%A4rdsplaner>

Manžuch, Z. (2017). Ethical Issues in Digitization of Cultural Heritage. *Journal of Contemporary Archival Studies*, 4 (2), article 4, s. 1-17.

Milekic, S. (2007). Chapter 18: Toward Tangible Virtualities: Tangialities. I F., Cameron & S., Kenderline (Red.), *Theorizing Digital Cultural Heritage: A Critical Discourse* (s. 369-388). The MIT Press

Nikon Corporation. (n.d.). Nikon NX Studio [Computer software]. Hämtad från https://downloadcenter.nikonimglib.com/es/products/564/NX_Studio.html

Renear, A. Chapter 17: Text encoding. Schreibman, S., Siemens, R. & Unsworth, J., eds. (2004). *A companion to digital humanities*. Blackwell.
<http://www.digitalhumanities.org/companion>

Smith, A. Chapter 37: Preservation. Schreibman, S., Siemens, R. & Unsworth, J., eds. (2004). *A companion to digital humanities*. Blackwell. <http://www.digitalhumanities.org/companio>

TEI P5: Guidelines for Electronic Text Encoding and Interchange (2014). The TEI Consortium, Technical Council. <http://www.tei-c.org/Guidelines/P5/>

Terras, M. (2015). Opening Access to collections: the making and using of open digitised cultural content. *Online Information Review*, 39(5), 733-752.
<https://doi.org/10.1108/OIR-06-2015-0193>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Walsh, P. (2007). Chapter 1: Rise and Fall of the Post-Photografic Museum. Technology and the Transformation of Art. I F., Cameron & S. Kenderline (Red.), *Theorizing Digital Cultural Heritage: A critical Discourse* (s. 19-34). The MIT Press.